

План

Вступ

1. Особливості функціонування холдингових компаній.
2. Ефективність діяльності холдингових компаній України на сучасному етапі
3. Напрями поліпшення впливу діяльності холдингів на економіку України

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	5
РОЗДІЛ I. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ	7
РОЗДІЛ II. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	10
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	20
Висновки.....	25
Список використаних джерел.....	26

Вступ

Актуальність теми. Одним з напрямів ринкового реформування економіки України є приватизація, зміна форм власності державних підприємств. Поширеним способом здійснення ринкових перетворень є створення на базі великих промислових підприємств холдингових компаній. У рамках такої відносно нової для вітчизняної економіки форми організації господарювання особливого значення набуває вибір критеріїв і показників для оцінки ефективності діяльності кожного підрозділу та холдингової компанії в цілому. Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується пошуком альтернативних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання та нових способів управління господарськими процесами, одним з яких є створення групи підприємств на чолі з холдинговою компанією.

У сучасних умовах активного розвитку ринкових відносин в Україні одним із найефективніших способів управління підприємствами є створення і функціонування інтегрованих корпоративних структур, таких як холдингові компанії. Перевагою такої форми господарювання є те, що вона дає можливість акумулювати фінансові ресурси для здійснення інвестицій та максимізувати фінансові результати всіх учасників групи підприємств.

Проте, розвиток об'єднань підприємств призвів до виникнення ряду нових проблем, у тому числі і проблеми підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами холдингових компаній. Саме управління грошовими потоками, капіталом, фінансовими ресурсами є системо-утворюючим чинником функціонування і розвитку таких корпоративних структур. Припущені недоліки в управлінні фінансами в українських холдингах, ключовими функціями якого є аналіз і контроль, призводять до погіршення їх фінансового стану, а також зниження прибутковості.

Проте не всі аспекти даної складної проблеми висвітлені з достатньою глибиною. Вимагають ґрунтовного дослідження проблеми теоретичного

обґрунтування та практичного впровадження систем аналізу торговельних холдингових компаній.

Однією з поширених структур, характерних для розвиненої ринкової економіки, є така форма організації, як холдинг (холдингова система). Функціонування холдингових систем, з одного боку, має ряд переваг перед звичайними акціонерними товариствами, а з іншого — характеризується особливостями, що породжують нові проблеми й труднощі, що не є характерними для окремих компаній.

Глобальна тенденція поширення холдингових компаній — безпосередній наслідок розвитку великого інтегрованого підприємництва. Поява все більшої кількості різноманітних за характером діяльності юридичних осіб, що реалізують спільні стратегічні цілі того самого бізнесу, об'єктивно зумовлює потребу в організаційно-економічній координації. Без деякого керування неможливо досягти ефекту спільної діяльності. Отже, холдингова структура управління є однією з форм вирішення суперечності сучасного великого бізнесу між необхідністю розширення кількості його учасників і збереження рівня узгодженості дій різноманітних юридичних осіб відповідно до загальної стратегії кожного учасника такої структури.

Метою дослідження є система аналізу торговельних холдингових компаній в Україні, створених для забезпечення ефективного їх функціонування в умовах ринкових відносин.

Відповідно до поставленої мети визначено сукупність основних **завдань**, спрямованих на її досягнення, зокрема:

- охарактеризувати суть та мету створення холдингової компанії, різновиди холдингів;
- проаналізувати діяльність холдингових компаній України на сучасному етапі;
- визначити напрями поліпшення впливу діяльності холдингів на економіку України.

Об'єктом дослідження є холдингові компанії.

Предметом дослідження є організаційні і методичні аспекти аналізу холдингів в національній економіці.

1. Особливості функціонування холдингових компаній

Холдинг (від англ. to hold – держати) - це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю й управління [3].

Холдинги характеризуються високим рівнем організації акціонерного капіталу. Через них вдається налагодити функціональну взаємодію капіталів, що належать різним за профілем діяльності підприємствам, включаючи пряме їх злиття і втрату самостійності. У складі холдингу вирішуються народногосподарські проблеми, які не під силу одному окремо взятому підприємству: розробка і створення складних технічних проблем, освоєння високих технологій, отримання значних кредитів під певні програми, створення нових виробничих потужностей та ін.

У світовій практиці холдингові компанії (ХК) – це перш за все, фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності. На сьогодні практично всі найбільші корпорації США і Західної Європи мають у своєму складі фінансовий центр у вигляді холдингової компанії.

Холдинг – це компанія-власник, статутний капітал якої утворюють контрольні пакети акцій підприємств, що входять до неї. Ці підприємства називаються дочірніми. На відміну від інших об'єднань, наприклад, тресту, формування холдинг-компанії відбувається ринковим шляхом. Для цього компанія скуповує акції інших підприємств і на цій основі створює свій статутний акціонерний капітал. Розрізняють два типи холдингів.

Чистий холдинг створюється для фінансового контролю та управління дочірніми підприємствами. Метою змішаного холдингу є відповідна статутна підприємницька діяльність – промислова, торговельна, транспортна, кредитно-фінансова тощо.

Добре організований холдинг дає змогу проводити узгоджену єдину для всіх його учасників науково-технічну й економічну політику, надаючи дочірнім підприємствам широку самостійність у виробничо-господарській діяльності. При цьому дочірні підприємства особисто несуть відповідальність за результати своєї діяльності за усіма напрямками.

Важливим тут є те, що головна компанія в змішаному холдингу навіть якщо не володіє контрольним пакетом акцій, все ж таки може істотно впливати на роботу дочірніх підприємств через установлення цін, тарифів на їх продукцію та послуги, а також використовуючи різноманітні економічні та адміністративні важелі. Через ці та інші причини дивіденди у головній компанії можуть бути вищими, ніж на підприємствах, що входять до холдингу.

Холдинг-компанія як одна з форм монополістичних об'єднань, має законодавче встановлену процедуру та ряд обмежень при створенні. Зокрема, вона може бути організована при реструктуризації (перетворенні) великих підприємств шляхом виокремлення з їх складу підрозділів як самостійних юридичних осіб (дочірніх підприємств), при об'єднанні пакетів акцій юридично самостійних підприємств, а також при утворенні нових акціонерних товариств.

До основних типів холдингових компаній відносять:

- холдинги, створені на основі об'єднання промислових підприємств;
- конгломерати, які формуються на основі поглинання підприємств різноманітної виробничої та комерційної діяльності;
- банківські холдинги;
- холдинги у системі фондів. Холдинги у системі фондів – створення інвестиційних фондів, які скуповують акції різних підприємств, що дає можливість засновникам і керівникам цих фондів контролювати такі підприємства.

Перевага холдингових структур пояснюється достоїнствами централізованою фінансово-економічного управління ланцюгами технологічно пов'язаних підприємств, у тому числі зі зниженням ризиків інвестицій і

взаємних поставок, економією трансакційних витрат, ростом можливостей фінансового і податкового маневрування та ін.

Прикладом холдингової структури є концерн «Нестле» (Швейцарія), який спеціалізується на виробництві і продажу продуктів харчування. В холдингу сконцентровані контрольні пакети шести основних дочірніх фірм, які є також змішаними холдинговими компаніями. Перша — «Юнілак Інк.», знаходиться у Панамі і контролює всі підприємства концерну, які розташовані у західній півкулі; друга — «Нестле продактс» розміщена у Швейцарії і здійснює контроль над дочірніми підприємствами, які знаходяться в країнах континентальної Європи.; третя — «Нестле холдингс» розташована на Багамських островах. Дві останні — «Мегті ентерпрайзес» і «Фіндус інтернешнл» побудовані за галузевим принципом та координують діяльність підприємств, які ви пускають бульйонні концентрати і свіжоморожені продукти. Крім цього цей холдинг, поряд із згаданими підприємствами і магазинами, володіє мережею ресторанів і готелів.

Створення холдингових компаній має кілька переваг, до яких слід віднести можливість концентрації капіталів і розвиток інвестиційних процесів, диверсифікації, виробництва, зниження ризику при вступі на ринок або виходу з нього, розширення масштабів виробництва, спільного здійснення наукових і проектних досліджень тощо. Це також дає змогу розширити свою діяльність, розвинути ділові зв'язки, одержати податкові, кредитні та інші переваги, здійснювати єдину виробничо-технологічну, інвестиційну, збутову політику в масштабах усієї холдингової компанії, координувати її [5].

Отже, з юридичної точки зору холдинг — це об'єднання з частковою правоздатністю. Підприємства, що перебувають під контролем холдингу не втрачають своєї юридичної самостійності, а холдингова компанія, як сукупність організацій, не набуває статусу юридичної особи. Разом з тим, існує економічна залежність підприємств холдингу. Це проявляється у тому, що дії учасників визначаються волевиявленням головного підприємства.

2. Ефективність діяльності холдингових компаній України на сучасному етапі

Як, правило, найбільш вагомими мотивами створення холдингових компаній у країнах з розвинутою економікою є такі:

- придбання контролю над підприємствами;
- можливість концентрації капіталів, більш вільне їх переливання і на цій основі оптимізація інвестиційного процесу;
- консолідація діяльності групи підприємств з метою зменшення податкових платежів. Це досягається шляхом укладення угод між підприємствами, відповідно до яких їх прибутки чи збитки переводяться безпосередньо до холдингової компанії, що дозволяє холдингу враховувати збитки одного підприємства та прибутки іншого для сплати податку з решти частини прибутку;
- залучення додаткових виробничих потужностей у результаті поглинання підприємств;
- можливість диверсифікації виробництва, зниження ризику при виході на ринок;
- розподіл господарських ризиків між різноманітними дочірніми фірмами
- проникнення через холдинг в інші сфери виробництва і збуту товарів;
- проведення загальної технічної, економічної, кадрової політики та здійснення контролю за дотриманням спільних інтересів підприємств.[11]

У 2017 році 200 найбільших компаній України разом отримали 2,8 трлн грн доходу. Ця цифра лише на 200 млрд грн менша від номінального валового

доходу країни за 2016 рік. У порівнянні з 2016 роком дохід 200 найбільших компаній виріс майже на 22%.

За курсом НБУ на момент складання рейтингу 2,8 трлн грн сукупного доходу двох сотень найбільших компаній України за 2017 рік – \$98 млрд. Для порівняння, виручка корпорації Samsung за аналогічний період становила \$225,2 млрд, а автомобілебудівного концерну Daimler AG (виробляє Mercedes-Benz) - 164,3 млрд євро.

Найбільшою компанією України традиційно є група НАК "Нафтогаз України", яка отримала 188 млрд грн доходу від видобутку, транспортування, зберігання та продажу газу. Ключові активи "Нафтогазу" – найбільша газовидобувна компанія країни "Укргазвидобування" та оператор газотранспортної системи (ГТС) "Укртрансгаз". Вони посіли третє та дев'яте місце в рейтингу.

Друге місце в рейтингу ТОП 200 компаній України посіло ДП "Енергоринок" – 146,2 млрд грн. Це оператор розрахунків на енергетичному ринку. Дохід цього ДП - це обсяг виробленої в Україні електроенергії в грошовому еквіваленті.

"Укрзалізниця", з доходом 74 млрд грн, посіла четверте місце рейтингу.

В десятку найбільших компаній також потрапили три металургійних заводи: найбільший гірничо-металургійний комбінат країни - "Арселор Міттал Кривий Ріг", який належить міжнародній корпорації ArcelorMittal, "Азовсталь" та ММК імені Ілліча, які входять в "Метінвест" олігархів Ріната Ахметова та Вадима Новинського [22].

Мережа дисконтних супер-маркетів «АТБ-маркет» посіла шосту сходинку. Дохід мережі за рік виріс на 37%.

Замикає десятку найбільших у світі виробник соняшникової олії – «Кернел-трейд», який належить Андрію Веревському. Минулого року компанія була на п'ятому місці у ТОП-200.

Ми – сировинна країна. Копаємо, плавимо, вирощуємо. Далі вантажимо це все на кораблі та відправляємо в інші країни, де з нашої сировини виробляють продукцію з високою доданою вартістю.

З іншої сторони, ми сильно залежні від енергоносіїв і щороку імпортуємо газу, нафтопродуктів, ядерного палива та вугілля на мільярди доларів.

Сировинний характер нашої економіки яскраво демонструє структура галузей за доходами 200 найбільших компаній України.

Так, перше місце тут посідає енергетична галузь. Сукупний дохід компаній енергетичного сектору, які потрапили до ТОП-200 за виручкою, становив 980 млрд грн.

Дохід гірничо-металургійного комплексу у 2017 році становив 590 млрд грн, агропромислового комплексу – 421 млрд грн.

Ще у нас добре розвинена торгівля. Сукупний дохід українського ритейлу з ТОП-200 – 335 млрд грн, а дистрибуційних компаній – 180 млрд грн.

Транспортні компанії минулого року отримали 147 млрд грн.

Водночас, компанії, які виробляють продукти з високою доданою вартістю, опинилися на дні нашого рейтингу. Так компанії хімпрому отримали 46 млрд грн, а ІТ/Телеком – 45 млрд грн. Найменша галузь – машинобудування, яка отримала 25 млрд грн сукупного доходу.

РЕЙТИНГ ГАЛУЗЕЙ ЗА ДОХОДАМИ ТОП-200 КОМПАНІЙ 2017 РОКУ

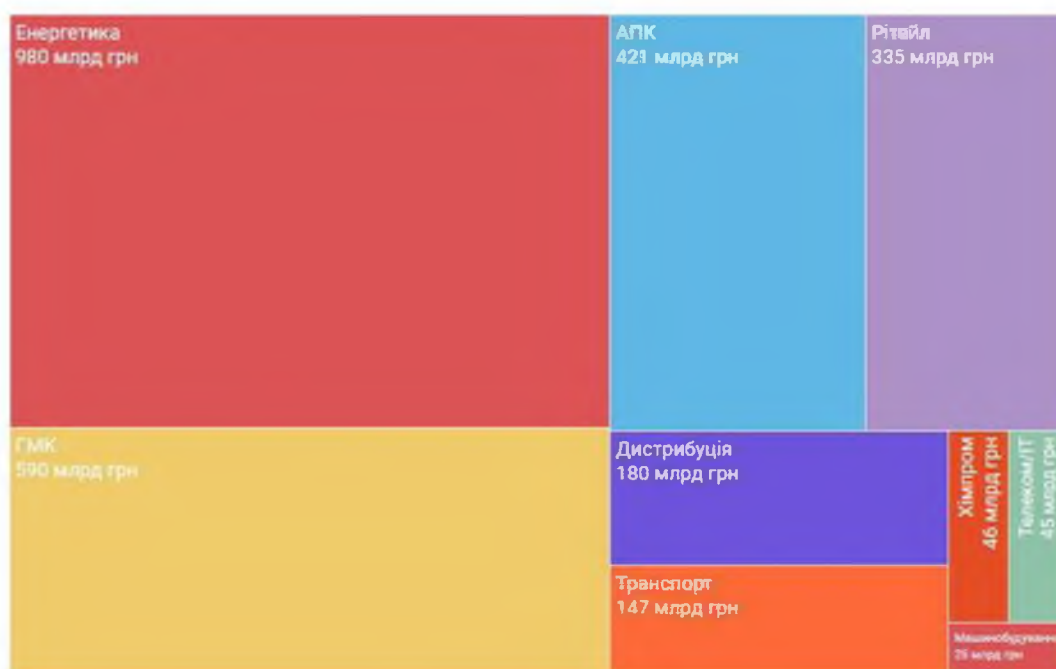

Рис. 2.1. Рейтинг галузей з доходами топ-200 компаній 2017 року

[24]

Найприбутковішою компанією України є НАК "Нафтогаз України". Разом зі своїми дочками, найбільшою газовидобувною компанією "Укргазвидобування" та оператором ГТС "Укртрансгазом", НАК в 2017 році показала 39 млрд грн чистого прибутку.

Це рекордний прибуток для групи за 20 років роботи. В компанії заявили, що прибуток отримано завдяки перемозі над "Газпропом" у Стокгольмі, збільшенню обсягів видобутку газу та транзиту. Минулого року зріс і дохід "Нафтогазу" – на 16% до 188 млрд грн. Група заплатила в державну казну 110 млрд грн – близько 15% доходів держбюджету України.

Другою найприбутковішою компанією країни є Південний гірничо-збагачувальний комбінат – один з найбільших виробників залізної руди в Україні. Минулого року повний контроль над цим підприємством отримав олігарх Рінат Ахметов, який викупив долю у росіянина Романа Абрамовича.

В цілому серед десяти найприбутковіших компаній 2017 року, половина – структури Ахметова. Зокрема, два ГЗК: Північний та Інгулецький,

газовидобувна компанія "Нафтогазвидобування" та металургійний комбінат "Запоріжсталь".

До рейтингу, з прибутком в 6 млрд грн, також потрапив телекомунікаційний оператор "Київстар", який контролюється компанією Михайла Фрідмана - бізнесмена українського походження, зі значними активами в Росії.

По 5 млрд грн чистого прибутку в 2017 році отримали найбільший гірничо-металургійний комбінат "Арселор міттал Кривий ріг" та Полтавський ГЗК, який належить олігарху Костянтину Жеваго.

ДП "Адміністрація морських портів України" посіло дев'яте місце, отримавши минулого року 4 млрд грн чистого прибутку. Прибутки компанії забезпечують високі ставки портових зборів, що негативно відображається на експортному потенціалі України.

ДЕСЯТЬ НАЙПРИБУТКОВІШИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ 2017 РОКУ (млрд грн)

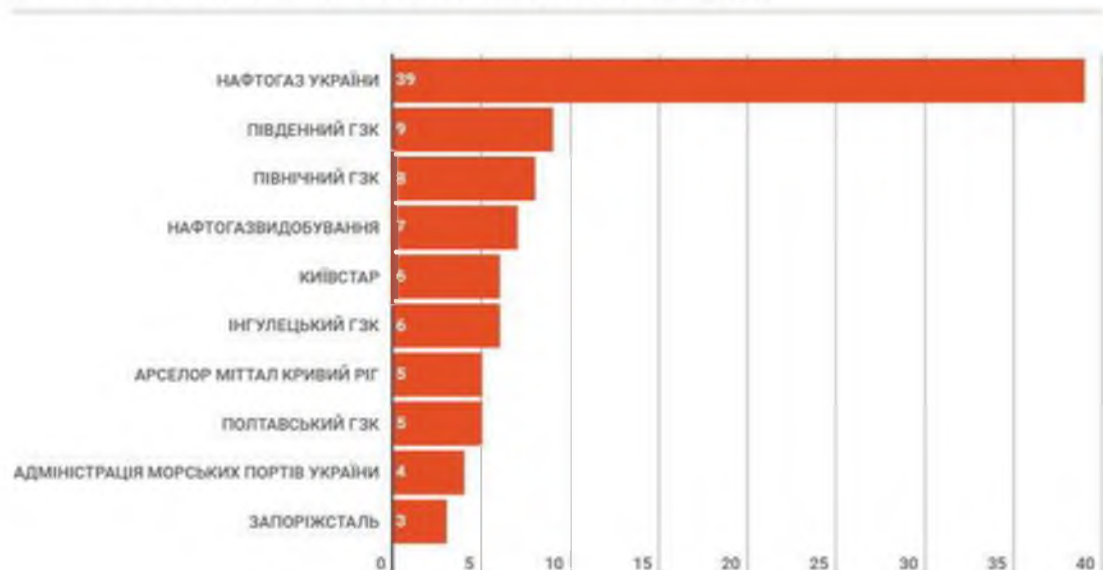

Рис. 2.2. 10 найприбутковіших компаній України 2017 року (млрд. грн) [24]

Найбільший збиток в 2017 році отримав оператор газотранспортної системи "Укртрансгаз" (УТГ). У його фінансовій звітності записано 24,8 млрд грн збитку. Насправді "Укртрансгаз" – прибуткова компанія, яка щороку

отримує мільярди від транзиту російського газу та спрямовує їх до державного бюджету.

Водночас, більше половини збитку (14,44 млрд грн валового збитку), який компанія вказала у фінансовій звітності - суто бухгалтерська особливість, оскільки УТГ значно наростила амортизаційні відрахування у зв'язку з тим, що з 2019 року "Газпром" може припинити транзит газу через Україну і частина потужностей нашої ГТС не буде задіяна.

Також у фінзвітності мова йде про 12,6 млрд грн збитку, який компанія отримала від транспортування газу магістральними газопроводами. Очевидно, сюди ж було включено збиток за послуги балансування ГТС, коли значні обсяги газу були спожиті, однак не оплачені.

"Дніпровський металургійний комбінат" посів друге місце антирейтингу, отримавши 13,2 млрд грн збитку у 2017 році.

Комбінат входить в корпорацію ІСД, яка контролюється російським "Внешкономбаном". По факту, "Дніпровський металургійний комбінат" **перебуває в управлінні "Метінвесту" Ріната Ахметова**. Контроль над комбінатом олігарх отримав через борги, які завод ІСД накопичив перед структурами Ахметова за сировину.

Корпорація "Донецьксталь - Металургійний Завод" отримала 8,185 млрд грн збитку. Раніше активи "Донецьксталі" належали російському олігарху Віктору Нусенкісу. Метзавод корпорації знаходиться в окупованому Донецьку.

В 2018 році стало відомо, що **Рінат Ахметов викупив у "Донецьксталі" Нусенкіса** найбільш ліквідний актив – Шахтоуправління "Покровське". Це найбільший виробник коксівного вугілля в країні.

Підконтрольна групі "Приват" олігарха Ігоря Коломойського та бізнесмену Олександрю Ярославському "Укртатнафта" минулого року отримала 2,4 млрд грн збитку. Міноритарна доля в компанії належить НАК "Нафтогаз", який не має впливу на її менеджмент.

"Укртатнафта" управляє єдиним працюючим нафто-переробним заводом в Україні – Кременчуцьким НПЗ та контролює більше 40% внутрішнього ринку бензинів.

Чому єдиний НПЗ в країні з такою долею ринку працює в збиток? Відповідь криється в особливостях ведення бухгалтерії групою "Приват".

НАЕК "Енергоатом", яка управляє чотирма АЕС та виробляє 55% електроенергії в Україні, отримала 1,3 млрд грн збитку. Збиток отримано через низький тариф на відпуск електроенергії, який встановлює Нацкомісія, що регулює енергетику та комунальні послуги (НКРЕКП).

Водночас, ДТЕК Ахметова, конкурент "Енергоатома", минулого року отримала 4,6 млрд грн чистого прибутку, завдяки дії формули "Роттердам +", яка дозволяє продавати електроенергію компанії за завищеними тарифами.

ДЕСЯТЬ НАЙБІЛЬШ ЗБИТКОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ 2017 РОКУ (млрд грн)

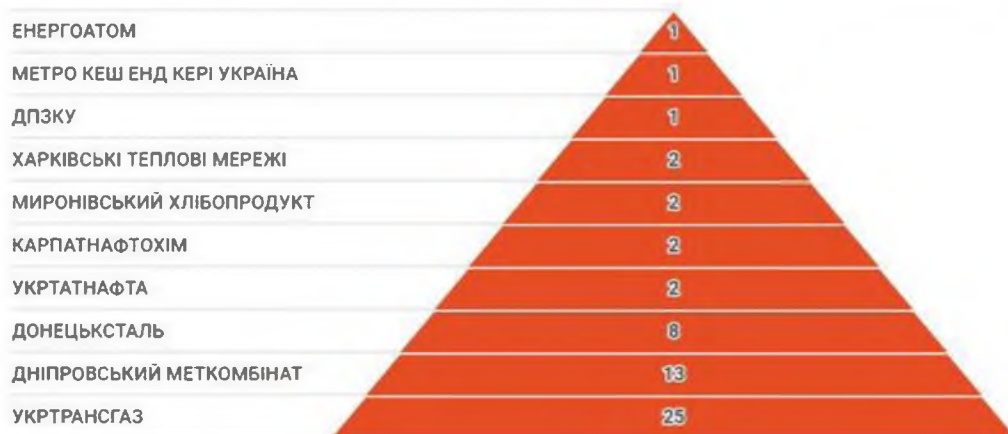

Рис. 2.3. 10 найбільш збиткових компаній України 2017 року (млрд.грн.) [25]

В рейтинг 200 найбільших компаній України, як і в минулі роки, потрапило чимало державних компаній. Їх тут 15 одиниць, а їхній сукупний дохід становив 528 млрд грн.

До рейтингу увійшло 70 компаній українських олігархів. Найбільша кількість – у Ріната Ахметова. Як і минулого року до 200 найбільших компаній

України потрапило 30 його компаній. В основному це підприємства з "Метінвесту" та ДТЕК Ріната Ахметова.

Їхня сукупна виручка становила майже 450 млрд грн, або 16% від сукупного доходу 200 найбільших компаній України за 2017 рік. Минулого року сукупна виручка підприємств Ахметова, які потрапили до ТОП-200, становила 320 млрд грн.

Більша половини сукупного доходу, який згенерували 200 найбільших компаній України, припало на держкомпанії, Ріната Ахметова та інших олігархів, агрохолдинги та структури міжнародних корпорацій.

На сьогодні більшість холдингових компаній функціонують у формі ТОВ, однією з причин чого є недосконалість корпоративного законодавства і реальна загроза недружніх поглинань.

Для виправлення ситуації доцільно було б створити державний орган, який би контролював фінансові потоки таких підприємств, особливо у разі їх збитковості за даними фінансової звітності. В іншому випадку низький рівень рентабельності може свідчити про те, що система фінансового управління у торговельних холдингових компаніях є недосконалою та потребує розробки науково-обґрунтованих рекомендацій щодо побудови ефективної системи аналізу і контролю фінансових ресурсів.

Певний вклад у розвиток економіки вносять також фізичні особи-підприємці, які реєструються в установленому порядку з метою здійснення індивідуальної підприємницької діяльності. Слід підкреслити, що статистична інформація по фізичних особах-підприємцях дуже обмежена, оскільки формується на підставі даних Державної фіскальної служби України, що пред'являється фізичною особою податковим органам як обсяг доходу від реалізації продукції для цілей оподаткування.

На основі статистичної інформації, що крім суб'єктів господарювання різних розмірів включає також фізичних осіб-підприємців України, в процесі дослідження розраховані пропорції їх вкладу у виробництво продукції (товарів, робіт, послуг). Розподіл кількості зайнятих показав, що за результатами 2016

року із загальної чисельності працівників 9,7 млн. осіб на підприємствах працювало 76,1%, фізичні особи-підприємці охоплюють 23,9% всього працюючого населення. Що стосується їх вкладу у обсяги виробництва та реалізації продукції, то тут пропорції інші. Внесок підприємств у 2016 році був на рівні 93,4%, а фізичних осіб-підприємців – 6,6%.

Необхідно підкреслити, що дані для аналізу обмежені тим переліком співставних і однакових показників по великих, середніх, малих підприємствах і фізичних особах-підприємцях, які наводяться в офіційній статистиці. Що стосується можливостей порівняння результатів роботи великих, середніх і малих підприємств, то дані представлені більш широко. І це дає змогу проаналізувати пропорції між підприємствами різних розмірів із врахуванням обсягів реалізованої продукції, величини заробітної плати на одного працюючого, капітальних інвестицій, задіяних ресурсів, фінансових результатів (утворених боргів, отриманих прибутків (збитків), рентабельності).

Порівняння динаміки показників за сім років у розрізі великих, середніх та малих підприємств (табл. 2.2) дає підстави зробити висновок, що великі підприємства мають кращі результати. Зокрема, у 2016 році вони при частці у загальній кількості суб'єктів економіки 0,2% створили робочі місця для 32,2% від усіх працюючих, забезпечили найвищий рівень заробітної плати, виробили та реалізували 42,4% від всього обсягу продукції. Середні підприємства при кількості зайнятих 40,7%, реалізували 41% продукції від загального обсягу. Таким чином, можна констатувати певні переваги для національної економіки діяльності великих та середніх форм організації підприємницької діяльності.

Малі ж підприємства при тому, що становлять 95% від загальної кількості підприємств, творили робочі місця для 27% зайнятого населення, забезпечили 16,6% реалізації продукції від загальних обсягів по країні.

Таблиця 2.1.

Основні показники діяльності великих, середніх та малих підприємств України [22]

	Підприємства		
	великі	середні	малі

Загальна кількість підприємств, %			
2011	0,4	5,9	93,7
2012	0,5	6,2	93,3
2013	0,4	5,3	94,3
2014	0,2	5,5	94,3
2015	0,2	5,5	94,3
2016	0,2	5,5	94,3
2017	0,2	4,8	95,0
Кількість зайнятих працівників, %			
2011	37,2	37,7	28,1
2012	39,7	34,7	25,6
2013	39,3	34,0	26,7
2014	30,2	42,6	27,2
2015	31,4	41,7	26,9
2016	32,4	40,9	26,7
2017	32,2	40,7	27,1
Обсяг реалізованої продукції, %			
2011	39,3	42,5	18,2
2012	44,5	39,0	16,5
2013	45,5	37,7	16,8
2014	41,6	41,5	16,9
2015	44,5	40,3	15,2
2016	41,9	42,1	16,0
2017	42,4	41,0	16,6

Процеси об'єднання підприємств та утворення організаційно-правових форм господарювання безпосередньо впливають на інноваційні перспективи. Дані таблиці 2.1. свідчать про низьку інноваційну активність промислових підприємств.

Тобто, система державного регулювання діяльності підприємств - об'єднань як комплекс форм, методів і засобів державного впливу на діяльність підприємств та організацій, потребує змін. Основні методи державного регулювання, які включають адміністративні, правові та економічні необхідно спрямувати на збільшення кількості виробничих об'єднань індустріального типу, які передбачають об'єднання виробництв та консолідацію фінансових, матеріальних і людських ресурсів.

Особлива роль має бути відведена економічним методам, які ґрунтуються на використанні податків, грошово-кредитних важелів, цін, тарифів тощо. Перегляду потребують прямі економічні методи, які впроваджуються через бюджетну політику та непрямі, що застосовуються в рамках податкової, інвестиційної, амортизаційної політики.

3. Напрями поліпшення впливу діяльності холдингів на економіку України

Розвиток економіки будь-якої країни на певному етапі характеризується утворенням різних організаційних структур, навколо яких концентрується значне число підприємств, що намагаються пристосуватися до економічного середовища й знайти для себе модель функціонування, яка була б найбільш ефективною й доцільною в ринкових умовах. Основними причинами й передумовами масштабних об'єднань є: жорстка конкуренція, потреба у великому капіталі, прагнення розширити географію ринків, мінімізувати витрати, підвищити якість управління, оптимізувати оподаткування [12].

Рівень впливу міжнародних компаній українського походження на економіку нашої держави є дуже незначним, що говорить про їх недостатній рівень розвитку та їх економічну потужність. Це можна вважати негативним явищем, оскільки такі компанії в перспективі можуть стати транснаціональними, що забезпечило б конкурентні переваги України на світовому ринку, також вони є найбільшими платниками податків і забезпечують робочі місця. З іншого ж боку ріст значущості та впливу великої

компанії в країні дуже часто супроводжується надмірним лобіюванням інтересів в органах влади, що є небажаним. Об'єктом подальшого наукового пошуку може стати виявлення глибинних причин відсутності чіткого впливу діяльності міжнародних компаній на українську економіку.

Сьогодні в Україні, підприємства, які входять до холдингу, позбавлені можливості реалізації наступних основних переваг корпоративної форми організації бізнесу:

- можливості необмеженого залучення капіталу через випуск акцій (холдингова компанія зацікавлена у збереженні контролю над підприємствами холдингу, але, водночас, як державна компанія, не має можливості постійно вкладати власні кошти у нарощування статутного капіталу підприємств, які входять до холдингу; держава має можливість збільшити власний капітал у холдингу шляхом закладення відповідної суми у державний бюджет, але процес погодження таких стратегічних рішень є достатньо складним);

- відносної незалежності розвитку акціонерних товариств від процесу накопичення прибутку як джерела інвестування (для підприємств, які входять у склад холдингу, прибуток залишається базовим джерелом інвестицій у розвиток);

- можливості диверсифікації видів продукції у рамках корпорації та мінімізації інвестиційних ризиків (товарні та виробничі стратегії державних холдингів України є низько-адаптивними до зміни умов середовища господарювання; управляючі компанії приймають не завжди ефективні рішення про структуру виробництва на підприємствах холдингу, розташування виробничих потужностей та інше);

- можливості впровадження складних технологій, закупівлі нового обладнання, випуску більш конкурентоспроможних товарів підприємствами, які входять у склад державного холдингу (оскільки такі рішення приймаються безпосередньо на рівні холдингу, на рівні підприємств такі ініціативи неможливі).

- здатність уповноважених державою посадових осіб забезпечити функціонування у рамках холдингу системи внутрішньо-корпоративного підприємництва (за якої учасники холдингу мають створювати економічні відносини аналогічні умовам вільного конкурентного ринку).

Нині надзвичайно актуальною проблемою для холдингів в Україні є впровадження нової моделі забезпечення їх ефективного функціонування, побудованої на основі реформування структури власності, перетворення холдингів на управлінські компанії, які діють на основі ринкових, підприємницьких принципів [18]. Але виникають значні проблеми і на рівні управлінських компаній, а саме: відсутність відпрацьованих методик стратегічного управління, які б враховували динамічність процесів інноваційного розвитку, зміни кон'юнктури ринку, а також передбачали інструменти подолання проблеми низької стратегічної гнучкості великих підприємств, зумовленої особливостями функціонування суб'єктів господарювання державної форми власності, а також успадкованими застарілими практиками управління та організації виробництва, впровадженню методик управління акціонерною вартістю, що призводить до зменшення їх інвестиційної привабливості та кредитоспроможності.

В умовах ринкового середовища шляхами вирішення проблем ефективного функціонування холдингів в Україні є впровадження системи бюджетування та формування системи економічного управління холдингом з центрами відповідальності (центри доходів, центри витрат, центри прибутку, центри інвестицій, центр управління і контролю), та визначення на цій основі ступеню свободи прийняття управлінських рішень керівництвом підприємств, які входять у склад холдингу. Зазначене створить основу для формування у холдингу ефективної системи внутрішньо-корпоративного підприємництва, у рамках якої підприємства холдингу мають орієнтувати свою діяльність на зовнішнього та внутрішнього клієнта відповідно до затвердженого холдингом маркетингового плану, а їх продукція має бути конкурентоспроможною не лише у рамках холдингу, але й на відкритому ринку; при цьому, трансфертна

ціна на продукцію підприємств холдингу повинна формуватися за умовами ринкового середовища.

Для забезпечення реалізації таких цілей потребують модернізації існуючі підходи до фінансового планування діяльності державних холдингів. Нині таке планування є тактичним: держава затверджує та контролює виконання лише річних фінансових планів державних холдингів, єдиною законодавчо-закріпленою умовою до яких є прогнозування у планах отримання валового та чистого прибутку у розмірі не менше прогнозного показника попереднього року з урахуванням прогнозного рівня інфляції.

Фінансове планування діяльності холдингів повинно набути стратегічної складової і дозволити органам, уповноваженим управляти корпоративними правами держави, сформувавши стратегічне бачення перспектив розвитку холдингу [13]. При формуванні та затвердженні таких річних фінансових планів відповідними державними органами повинні вимагатися та враховуватися наявність у холдингів:

1) довгострокових прогнозів фінансових потоків, акціонерної вартості, фінансових результатів як самого холдингу, так і підприємств, які до нього входять;

2) оцінки акціонерної вартості холдингу та підприємств, які до нього входять, а також поглибленої діагностики причин, що позитивно чи негативно впливають на динаміку такої вартості;

3) актуальних прогнозів рівня виконання, досягнення показників результативності та ефективності виробничих, інноваційних та інвестиційних програм (з урахуванням різних сценаріїв розвитку подій у середовищі господарювання); ступеню фінансового забезпечення їх реалізації та пропозицій щодо перерозподілу інвестицій між програмами у випадку недостатнього їх фінансування;

4) оцінки рівня інвестиційної привабливості для різних стратегічних зон господарювання холдингу, інвестиційних можливостей холдингу, альтернативної оцінки вартості залучення інвестицій з різних джерел, плану

розподілу внутрішньо-корпоративного фінансування (за рахунок прибутку холдингу, який залишився у його розпорядженні);

5) прорахованих наслідків стратегічних рішень, прийняття яких може позначитися на фінансових показниках діяльності холдингу;

6) аудиту ефективності реалізації стратегічних (та пов'язаних з ними фінансових планів холдингу), або цільових програм холдингу за попередній плановий період;

7) обґрунтованого висновку щодо причин недовиконання показників, встановлених у попередньому фінансовому плані. Крім того, можливим стане обґрунтування доцільності відчуження пакетів акцій неефективно функціонуючих підприємств у складі холдингу, що зменшить ймовірність доведення їх до банкрутства та наступного викупу за низькою ціною.

Трансформація холдингів має забезпечити можливості динамічного та ефективного маневрування активами холдингу з метою нарощування його акціонерної вартості у довгостроковій перспективі, продажу підприємств, які діють неефективно або у непривабливих сегментах ринку, максимізації капіталізації та віддачі на інвестований капітал, мінімізації бізнес-ризиків.

На сьогодні в Україні задля вирішення проблем підвищення ефективності функціонування холдингів необхідна трансформація системи управління державними акціонерними правами, удосконалення існуючої моделі створення державних холдингів у процесі корпоратизації та приватизації з урахуванням особливостей стратегічного розвитку, методики оцінки їх ефективності з урахуванням галузевих особливостей та стратегічних цілей держави.

Основним інструментом звільнення від захоплення бюджетних потоків є реформа державних закупівель через запровадження системи Prozorro. Але, як показали проаналізовані журналістські розслідування, прозорість є необхідною, але недостатньою умовою ліквідації корупції в конкретних тендерах, зокрема через впровадження DoZorro.

Ще одним інструментом забезпеченням від захоплення бюджетних потоків є зміна підходів до формування бюджетів - суспільство має контролювати не лише використання коштів, а й структуру самих кошторисів. Бюджети різних рівнів мають відповідати реальним потребам суспільства загалом та місцевих громад, а не інтересам політиків.

Кінцевою метою описаного вище перегляду правил гри є нівелювання ризиків захоплення та звільнення держави із перетворенням олігархів на великих бізнесменів або рантьє.

Висновки

Холдинг – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю і управління. В світовій практиці холдингові компанії – це перш за все, фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності.

Існує два види холдингів: чистий холдинг (фінансовий), який створюється, насамперед, з метою фінансового контролю та управління, змішаний холдинг здійснює також певну підприємницьку діяльність (промисловість, торгівля, транспорт, кредитно-фінансова діяльність). При цьому зауважено, що останнім часом намітився кількісний ріст чистих холдингів, які об'єднують фінансові заклади (банки, страхові та інші фірми).

За результатами проведених досліджень, з'ясовано, що відокремлюють наступні основні моделі створення та розвитку холдингових компаній: утворення шляхом перетворення великих компаній з виділенням з їхнього складу підрозділів як юридично самостійних (дочірніх) компаній, контрольні пакети акцій яких закріплюються у власності головних компаній; об'єднання

пакетів акцій юридично самостійних компаній та передачі цих пакетів холдинговій компанії; утворення шляхом купівлі існуючою компанією пакета акцій інших компаній, що стають дочірніми стосовно неї; заснування нових компаній, що із самого початку здобувають право домінуючої участі в інших компаніях.

У сучасних умовах великі підприємства можуть створювати і так звані проміжні холдинги. Це окремі підрозділи в структурі підприємства, що виконують певні завдання, наприклад: патентний і ліцензійний холдинг, холдинг з надання певних видів послуг, холдинг, що займається інвестиційною діяльністю тощо. Подібні проміжні холдинги мають за мету зосередити зусилля, кошти, інтелектуальний потенціал на чітко визначених, конкретних завданнях для максимально ефективного використання цих факторів в інтересах холдингу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 28 грудня 2014 р. №3528-IV
2. Господарський кодекс України : Науково практичний коментар / О. І. Харитонова, Є. О. 1. Акулов В.Б. Теория экономической организации [Текст] / В.Б. Акулов / Флинта; НОУ ВПО «МПСИ», 2012. – 243 с.
3. Баліцька, В.В. Вклад різних за розмірами суб'єктів підприємництва у розвиток національної економіки: оцінка ресурсів, витрат, результатів / В.В. Баліцька, А.М. Дерун // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 17. – С. 31–36.
4. Гончар, К. Р. Инновационное поведение сверхкрупных компаний: ленивые монополии или агенты модернизации? : Препринт WP1/2015/02 [Текст] / К. Р. Гончар : Гос. ун-т - Высшая школа экономики. – М. : Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2015. – 48 с.

5. Колесніков, Д.В. Створення вертикально-інтегрованих структур у державному секторі економіки та їх роль у забезпеченні економічної безпеки України [Текст] / Д.В. Колесніков // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3 (20). – С. 76–82.
6. Крючкова І.В. Структурні чинники розвитку економіки України : [монографія] / І.В. Крючкова. – К. : Наукова думка, 2004. – 316 с.
7. Ляпін, Д.В. Основні моделі розвитку малого підприємництва в Україні [Текст] / Д.В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3 (20). – С. 90–95.
8. Молдован, О.О. Вертикальна інтеграція як напрям підвищення конкурентоспроможності підприємств чорної металургії України [Текст] / О.О.Молдован // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 2 (11). – С. 145–151.
9. Щодо пріоритетів раціоналізації організаційно-правових форм господарської діяльності у промисловості / Національний інститут стратегічних досліджень / Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://niss.gov.ua>
10. Харитонов, В. М. Коссак та ін. ; за заг. ред. О. І. Харитонової. – Х. :Одіссей, 2007. – 832 с
11. Герасимова С.В. Управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств: монографія.- К.: Знання, 2006.- 407с
12. Герасимова С. Інвестиційна діяльність акціонерних товариств та пріоритетні напрями інвестування// Світ фінансів.- 2007.- №2.- С. 164-172
13. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навчальний посібник. / Чепурда Л.М., Беяєва С.С, Плахотнікова М.В. та ін. Під заг. ред. Л.М. Чепурди — К.: ВД «Професіонал», 2005. — 272 с.
14. Зятковський І.В., Зятковська Л.І., Романів М.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / Західноукраїнський економіко-правничий ун-т. — Чернівці: Золоті литаври, 2007. — 274с.
15. Мартюшева Л.С., Меренкова Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Коспект лекцій / Харківський національний економічний ун-т. —Х.: ВД "Інжек", 2006. — 184с

16. Брич В. Я., Шушпанов П. Г. Соціально-економічна структура населення Тернопільської області як чинник зовнішньої трудової міграції // Україна : аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 33-37.

17. Брич В. Я., Гевко Б. Р. Проблеми застосування сонячної енергії в сфері житлово-комунального господарства // Інноваційна економіка. – 2016. – №. 1-2. – С. 152-157.

18. Брич В.Я., Федірко М.М., Артемчук Т.О. Трансформація організаційної структури енергокомпанії // Економічний аналіз. – 2017. – Т. 27. – №. 3. – С. 166-172.

19. Брич В.Я. Трудовий потенціал АПК. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – С. 286.

20. Щербина В.С. Господарське право: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 656 с.

21. Рейтинг неспроможності держав світу // Центр гуманітарних технологій [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://gtmarket.ru/news/state/2017/06/22/2579>

22. Офіційний сайт Heritage Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/>

23. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>

24. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

25. Світовий банк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
www.worldbank.org.